

KOMPATYBILNOŚĆ KWALIFIKACJI I ZATRUDNIENIA

**Fundacja
Instytut
Europejski**

Współczesny rynek pracy w Unii Europejskiej stoi przed wieloma wyzwaniami, a jednym z nich jest zjawisko nadmiernych kwalifikacji. Chociaż w ostatnich dziesięcioleciach obserwujemy gwałtowny rozwój systemów edukacyjnych, a liczba osób z wyższym wykształceniem ciągle rośnie, coraz częściej spotykamy się z sytuacją, gdzie osoby z dyplomem wyższej uczelni wykonują prace, które nie wymagają tak wysokich kwalifikacji. Zjawisko to nie dotyczy tylko pojedynczych osób, ale ma charakter systemowy i obejmuje dużą część populacji państw członkowskich Unii Europejskiej.

NADMIERNE KWALIFIKACJE W UNII EUROPEJSKIEJ - SKALA ZJAWISKA

Zgodnie z danymi Eurostatu, problem nadmiernych kwalifikacji dotyczy aż 20,8% osób z wyższym wykształceniem w Unii Europejskiej. Oznacza to, że co piąty obywatel UE z dyplomem ukończenia studiów pracuje w zawodzie, który nie wymaga wykształcenia wyższego. Zjawisko to jest zauważalne we wszystkich krajach Unii, ale w różnym stopniu. Na przykład w Hiszpanii aż 35,8% osób z wyższym wykształceniem wykonuje prace, które wymagają jedynie średnich lub niskich kwalifikacji, podczas gdy w Danii odsetek ten jest znacznie niższy i wynosi 13,4%. W Polsce 20,1% osób z wyższym wykształceniem zmaga się z nadmiernymi kwalifikacjami, co jest niemal równoznaczne z średnią unijną.

Problem nadmiernych kwalifikacji dotyczy także różnych grup społecznych. W szczególności jest on bardziej widoczny wśród imigrantów oraz osób młodszych. Z danych Eurostatu wynika, że aż 31,3% imigrantów z innych krajów UE posiada wykształcenie wyższe, ale wykonuje prace wymagające średnich lub niskich kwalifikacji. Najwyższe wskaźniki nadmiernych kwalifikacji wśród imigrantów odnotowano w Islandii (53,2%) oraz we Włoszech (45,1%).

Jeszcze bardziej dramatycznie sytuacja wygląda w przypadku osób z państw spoza Unii Europejskiej. W tej grupie aż 39,4% osób posiadających wykształcenie wyższe zmagają się z problemem nadmiernych kwalifikacji. W Hiszpanii i we Włoszech odsetek ten osiąga zawrotne wartości – odpowiednio 69,6% oraz 64,1%. W Polsce 48% imigrantów spoza UE, którzy posiadają wykształcenie wyższe, pracuje w zawodach wymagających jedynie średnich lub niskich kwalifikacji.

KTO JEST SZCZEGÓLNIENIE NARAŻONY NA PROBLEM NADMIERNYCH KWALIFIKACJI?

Najbardziej narażone na problem nadmiernych kwalifikacji są dwie grupy społeczne: młodsze osoby oraz kobiety. Wśród młodych ludzi (w wieku 20-34 lata) w UE aż 16 z 19 krajów, które dostarczyły dane, wykazały, że młodsze osoby częściej borykają się z problemem nadmiernych kwalifikacji niż osoby starsze (w wieku 35-64 lata). W Grecji różnica ta jest szczególnie wyraźna – aż 38,1% młodych osób z wyższym wykształceniem pracuje w zawodach wymagających jedynie średnich lub niskich kwalifikacji, w porównaniu do 28,4% starszych pracowników. W Polsce odsetki te wynoszą 24,4% dla młodszych i 18,4% dla starszych osób. Widać zatem, że młodsze pokolenie ma większy problem z dopasowaniem swojego wykształcenia do wymagań rynku pracy.

Kobiety także borykają się z wyższym odsetkiem nadmiernych kwalifikacji. W UE w 2023 roku 21,3% kobiet z wyższym wykształceniem pracowało w zawodach, które wymagały jedynie średnich lub niskich kwalifikacji, podczas gdy wśród mężczyzn odsetek ten wynosił 20,1%. Różnice te są szczególnie widoczne w kontekście imigrantów. W przypadku imigrantek z innych krajów UE różnica wynosi 3,2 punktu procentowego na korzyść kobiet, a w przypadku osób z krajów spoza UE ta różnica wzrasta do 6,7 punktu procentowego. Kobiety, szczególnie imigrantki, napotykają więc trudności związane z nadmiernym wykształceniem w większym stopniu niż mężczyźni.

PRZYCZYNY NADMIERNYCH KWALIFIKACJI

Wzrost liczby osób z wyższym wykształceniem, zwłaszcza po drugiej wojnie światowej, miał ogromny wpływ na rozwój społeczny, mobilność zawodową i poprawę jakości życia w Europie. Jednak taki rozwój systemu edukacyjnego prowadzi również do przesylenia rynku pracy osobami, które mają wykształcenie wyższe, ale ich kwalifikacje nie znajdują

odzwierciedlenia w dostępnych ofertach pracy. Dodatkowo, w niektórych przypadkach osoby te są zmuszone do pracy poniżej swoich kompetencji, co wpływa na ich satysfakcję zawodową, wynagrodzenie i możliwości awansu.

Przyczyny tego zjawiska są zróżnicowane. Częściowo wynika to z nieadekwatności systemów edukacyjnych do potrzeb rynku pracy. Uczelnie w wielu krajach UE kształcą ludzi w kierunkach, które nie odpowiadają rzeczywistym wymaganiom gospodarki. Dodatkowo, wiele osób decyduje się na studiowanie z powodu presji społecznej lub chęci uzyskania lepszych perspektyw zawodowych, co nie zawsze przekłada się na ich późniejszą karierę.

PROGNOZA ZAPOTRZEBOWANIA- CYFRYZACJA

W miarę jak postępująca cyfryzacja zmienia oblicze współczesnej gospodarki, rośnie zapotrzebowanie na umiejętności cyfrowe wśród pracowników. Nowoczesne technologie, zmieniające się procesy biznesowe oraz rosnąca rola danych sprawiają, że przedsiębiorstwa coraz bardziej zależą od umiejętności związanych z obsługą narzędzi cyfrowych, bezpieczeństwem danych, a także analizą i przetwarzaniem informacji. W kontekście cyfryzacji istotnym elementem jest zrozumienie, jakie umiejętności cyfrowe będą miały największe znaczenie w najbliższych latach, oraz jak przedsiębiorstwa oceniają zapotrzebowanie na te kompetencje w krótkim okresie.

W badaniu, które zostało przeprowadzone wśród przedstawicieli firm, ujawniono, które umiejętności cyfrowe są obecnie najbardziej poszukiwane. Wśród nich na czoło wysunęły się takie kompetencje jak: **dostrzeganie zagrożeń cyfrowych** (średnia ocena 4,47), **komunikacja z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych** (4,44) oraz **filtrowanie informacji i ocena ich wiarygodności** (4,42). Ponadto, w obliczu ciągłego rozwoju nowych technologii, przedsiębiorstwa podkreślają również znaczenie umiejętności związanych z ochroną danych oraz poszukiwaniem informacji w przestrzeni cyfrowej.

Jednak zapotrzebowanie na umiejętności cyfrowe różni się w zależności od wielkości firmy. Duże przedsiębiorstwa (zatrudniające powyżej 250 pracowników) wykazują nieco mniejsze zapotrzebowanie na te kompetencje w porównaniu z małymi i średnimi firmami. Różnice te dotyczą m.in. umiejętności takich jak tworzenie treści cyfrowych (grafik, tekstów) czy poszukiwanie danych w internecie. Co więcej, różnice te widoczne są także w kontekście struktury kapitałowej firm — przedsiębiorstwa z dominującym kapitałem zagranicznym

wykazują większe zapotrzebowanie na umiejętności związane z ochroną danych czy integracją danych z różnych źródeł.

Prognozy dotyczące przyszłości wskazują na dalszy wzrost znaczenia umiejętności cyfrowych. Z danych wynika, że do 2026 roku największy wzrost zapotrzebowania na kompetencje cyfrowe dotyczyć będzie umiejętności związanych z **dostrzeganiem zagrożeń cyfrowych, integracją danych** oraz **ochroną danych w środowiskach cyfrowych**. Ponadto, coraz większą wagę przywiązuje się do potrzeby formalnego potwierdzenia posiadanych umiejętności cyfrowych, szczególnie w takich obszarach jak programowanie czy integracja danych.

W kontekście cyfryzacji, przedsiębiorstwa muszą również przewidywać, jakie umiejętności będą niezbędne w nadchodzących latach, aby utrzymać konkurencyjność i efektywność. Badanie to pozwala lepiej zrozumieć, które kompetencje cyfrowe będą kluczowe dla rozwoju rynku pracy i jakie wyzwania stoją przed pracodawcami w kontekście rozwoju umiejętności cyfrowych wśród pracowników.

WNIOSKI

Problem nadmiernych kwalifikacji w Unii Europejskiej jest zjawiskiem powszechnym, które dotyczy wielu grup społecznych. W szczególności narażone na to zjawisko są młodsze osoby, kobiety oraz imigranci, którzy często nie znajdują zatrudnienia odpowiadającego ich wykształceniu. Aby rozwiązać ten problem, konieczne jest lepsze dopasowanie systemów edukacyjnych do realnych potrzeb rynku pracy, a także stworzenie programów wsparcia dla osób, które borykają się z problemem nadmiernych kwalifikacji. Przeciwdziałanie temu zjawisku wymaga także większego uznawania dyplomów i kwalifikacji zdobytych poza granicami danego kraju, szczególnie w przypadku imigrantów, którzy często są zmuszeni pracować poniżej swoich kompetencji z powodu braku uznania ich zagranicznych tytułów.

20.11.2024